

LIBERTATEA

Abonamentul:

Prețul foii „Libertatea” cu adăusele sale „Foia Inter.”, literară-illustrată și „Tovărășia”, economică, — e următorul: pe un an 8 coroane; pe 1/2 an 4 coroane.

Pentru economi: numai 5 cor. pe an!

Pentru România pe an 30 Lei; pentru America 2 1/2 dolari.

Foaie națională politică.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Inserțiuni:

1 pag. 48 cor., 1/2 pag. 24 cor., 1/4 pag. 12 cor. etc. — La inserate ce să dau de mai multe ori, să fac reduceri de taxă.

inserțiunile ca și abonamentele să plătesc înainte

Manuscripte nu să dau napoi.

O ieșire „cuminte” din năcaz, ori o greșală?

Pot învăța copiii români greco-catolici religia la preoți romano-catolici maghiari?

Am avut durerea a vedea la începutul acestui an școlar aici la Orăștie, mulți părinți cu copii de școală, atît de năcăjiți, că le era, cum e vorba Românului, neagră lumea, negru sufletul de scîrbă! Erau oameni cărora nu le da mîna a-și duce copiii cu mari cheltueli la școli departe, dar aici îi mai puteau ținea, așazicînd din straiță, că n'o simțeau. Acești părinți au cercat tot ce s-a trecut prin minte, doar își pot ținea și mai departe copiii aici. Dar cînd au văzut că numai așa să poate, dacă vor primi a învăța și religia, rugăciunile și învățătura credinței ungurește, și-au luat copiii și s'au dus cu ei unde i-ă miluit Dzeu.

Cîtiva însă, putini, vre-o 3—4 greco-orientali și vre-o 7—8 greco-catolici, au zis: nu putem! Ori rămîn copiii dela școală de tot, ori îi lăsăm să învețe și religia ungurește, că putere de a-i ținea la școli departe, nu avem. Pentru greco-orientali lucrul a fost foarte greu: ei numai așa s'au putut „ferici”, dacă părinții au dat voie în scris că lasă copiii să învețe religia la ei, la reformati! Și s'au aflat 3—4 cari au dat scrisoare, făcută doar de preotul din sat, că să învețe și la asta. Asta e atît de lăpădărea filor de religia părinților! Acești copii cînd s'au fi mari, să vor ținea cu religia reformată ungurească, fiind cu totul perduți pentru neam. Dacă, prevăzînd asta, părinții află de bine a le lăsa că macar cu straiță cele

de lipsă, — facă-și samă cu sufletul lor! Tot omul slab își poate lăpăda sufletul cui vrea și cînd vrea. Dacă marfă de lăpădat îi este lui sufletul său ori al copilului său!

De aceștia însă, dacă colegiul reformat din Orăștie, prefăcut în cuib de vînătoare de suflete, a putut prinde 3—4, că părinții e strimtoarea lor nu erau pregătiți la mers aiurea și, zăpăciți, au dat urită învoire, — pe viitor greu de tot vor mai găsi părinte greco-oriental care să le bată la poartă cu copilul știînd ce preț i-să cere pentru a i-să da intrare! Ba și cei 3—4 ce au putu vina aștan, întrebare de vor sta tot aci până la urmă, ori la anul să răsîndesc și o iau și ei spre alte plaiuri cu zări mai senine, mai libere pentru suflete!

Lucru îngrijitor însă ni-să pare a fi chipul cum băieții greco-catolici români au rămas aci. Părinții lor, tot așa de năcăjiți ca și cei de mai sus, căutînd ori-ce modru de a rămîne aci, că altfel nu-i pot duce mai departe, au primit dela dl protopop gr.-cat. din loc sfatul, să-și lase copiii să învețe religia la preoții romano-catolici unguri. Și dacă întrebi pe tatăl unui astfel de băiat, cum e cu religia, zice: „Bine, mulțam Doamne că am aflat cum să ne ajutăm bine: învață copiii la popistași, că doar legea îi tot una!”

Noi, judecînd lucrul numai din punct de vedere românesc, aflăm în acest fel de „apărare” o primejdie, care, de nu ve fi la timp oprită de cei chemați, — poate trage după sine urmări triste.

Băiatul greco-oriental, minat de sila împrejurărilor să asculte religia la reformati, să va simți foarte străin acolo unde va auzi că nu să cînsteste crucea, nu

icoanele sfinte, nu obiceiurile atît de plăcute sufletului, pe cari le are Românul, — și ușor să va înstrăina nu de legea sa, ci de aceea pe care o ascultă ca oaspe de sila!..

Băiatul greco-catolic, minat la pater-ul papistaș cu vorba, că doar „tot o lege avem”, va asculta acolo cu credința dusă cu sine, că bun și drept e tot ce aude acolo, — și ușor va fi sufletul lui amăgit a rămînea alipit cu totul și pentru totdeauna acelei religii, — ori cel puțin cu o atragere, cu o iubire exagerată, față de acea religie. El, chiar rămînînd greco-catolic, va merge, de va avea privilegiu, bucurios și cu romano-catolicii, cu procesiunile lor, la propovedaniile lor.

Și aceasta e greșit! Românul greco-catolic e cu totul altceva ca romano-catolicul! Mai ales în Ungaria e de mare însemnătate deosebirea și rămînerea departe între greco-catolici și romano-catolici! Pentru o sută și o mie de cuvinte. Dacă frații greco-catolici din punct de vedere confesional, nu află motive de a să ținea departe de romano-catolici, — dar din punct de vedere național (și pe noi numai acesta ne privește!), apoi trebuie să aștepte mii de motive care să le poruncească această!

E adevărat că dl protopop gr.-cat. dela Orăștie, nu a făcut ceva nou cînd a dat și dsa sfat unor părinți a-și da copiii la religie la romano-catolici, — căci doar la Alba-Iulia și nainte de asta, de ani de zile, să face același lucru: deși este și protopop greco-catolic român, pe tinerii gr.-cat. dela gimnaziul de acolo el nu-i învață religie, ci-i lasă de ani de zile să învețe dela pater-ii papistași! Și pe cite locuri s'o mai fi făcînd așa! Dar, uite, asta e în izbitoare contradicere cu ținuta vrednică

luată de preasfințitii Archievei greco-catolice și de sftetnicii lor cari așa de frumos grăesc, ca Dr. Bunea dela Blaj și Dr. Stan dela Oradea-mare.

Noi atingem numai chestia. Ci mult am dori ca ea, chiar din privilegiul pacostei cu Apponyi, să fie discutată și lămurită de cei chemați cu paza bisericii greco-catolice. Că dacă nu, fie sigurî, că elevii greco-catolici români la gimnaziul reformat din Orăștie, nu că să vor împuțina și vor înceta a-l mai cerceta, cum să va întimpla cu orientalii, — ci să vor înmulți, primind învățătura religiei dela popii papistași în ungurește. Adecă le dăm mai mult decît ne cere Apponyi! Și dorința lui Apponyi, care e, să învățăm macar în parte religia ungurește, e întrecută de noi care o învățăm toată!

Iaca o întrebare ce trebuiește repede limpezită, — și anume în înțelesul, că tinerii gr.-cat. români, să fi oprîți a învăța religia la popistașii unguri!

UNELE — ALTELE

Sîrbii și porunca lui Apponyi despre religie.

Din Carloviț unde e scaunul patriarhului sîrbesc, capul bisericii sîrbești din Ungaria, să scrie, că a sosit și acolo porunca lui Apponyi de a să învăța religia și ungurește în clasele mai de sus ale școlii popoarele, — așa cum o cere și dela noi.

Aci ministrul și-a trimis porunca cu multe nădejdi de a fi primită cu bine, că doar în scaunul de patriarh șede Lucian Bogdanovici, cel pus în scaun aproape cu puterea de guvern, fiindcă știe ungurește și e ținut de „omul guvernului”. Și ministrul i-a scris deosebit numitului seu om, patriarhului, că să stărue pe lîngă ceilalți episcopi și sftetnici, să-i primească de bună poruncă, — c'apoi are cu ce

ne scoate ochii și nouă Românilor, care n'o primim!

Patriarhul Bogdanovici a conchemat pe 18 Sept. sfatul seu episcopesc la Carloviț, dar precum o spun înainte cei din jurul lui, cari cunosc pornirile sufletești a celor dătători de ton, — să ia ca sigur, că *sinodul episcopesc sîrbesc, nu va lua nici el la cunoștință porunca ministrului*, căci o află vătămătoare pentru neatîrnarea bisericii!

Să va duce ori ba în deplinire porunca lui Apponyi?

Zilele astea a fost în Pesta sfat de ministri. Precum spun foile de acolo, ministri au luat în desbatere și pricina ivită în jurul învățării religiei, și au rămas cu înțelesul, că: ducerea în deplinire a acestei porunceli, să fie lăsată în samă viitorului guvern, căci guvernul de acuma nu va sta mult în scaune. Iar cel viitor va plini cum va afla el de bine în treaba asta.

Hotărîrea asta, bine judecată, e atît cît o tragere înapoi a guvernului în fața împotrivirii ce i-o fac bisericile românești. Că dacă toți ministri ar afla că e lucru cuminte ce a poftit Apponyi, s'ar spune că sunt toți de-o părere cu el, și trebuie să se facă ce a spus el. Dar să pare că vād și ei că ridicîndu-li-să în față tot poporul român, precum să vede a să ridica, — nu vor ajunge la nici un sfîrșit bun pentru volnicia lor!

Acasta e deja un rod bun al împotrivirii bisericilor române, cu bărbăția cu care s'au ridicat gata de luptă!

Patru preoți slovaci pornesc zilele acestea spre temnițele Vațului și a Seghedinului; Florian Tomaneck, Mihail Kis, Josef Reval și Matei Buciek. Ce au făcut? Ce să facă: a u „agităt“!... Ci-că erau sfinții lor în gara dela Zsolna și de acolo i-a pus păcatele să scrie unui alt preot, prieten de al lor, o carte deschisă în care s'a făcut pomenire între altele și de Unguri. — În loc să ajungă scrisoarea la mîna cui a fost scrisă, dela postă, să vede, au dus-o procurorului, care drept răspuns le-a făcut preoților iscăliți pe acea scrisoare proces de „agitatie împotriva ungarilor și a statului ungar“!

Sfîrșitul?... Temniță!..

Episcopul Ignatie Papp, închinîndu-să memoriei lui Kossuth.

O știre care atinge foarte dureros inimile românești, vine dela Arad.

Mîne în 19 Septembrie să desvîlue în Arad o statuă lui Ludovic Kossuth, al cărui

fiu stă în scaunul de ministru braț la braț cu Apponyi, și ce fac împreună fac, și împreună chibzuesc pașii prin cari să calce pe gîtul și pe obrazul bisericii noastre și pe altarele culturii noastre și pe toate sufletele noastre!

Și cpmitetul de arangeare al tîmbălăului patriotic din Arad a trimis, firește, invitare și vladicului valah, să vie și el la picioarele lui Kossuth, să-i aducă pocloneli, să meargă și la banchet să închine întru pomenirea lui, să ciocnească păharul cu fiul acelu Kossuth și cu contele cu nasul strîmb Apponyi, care să va afla lîngă acela!

Și Ignatie Papp a aflat de bine a să grăbi să răspundă invitării, că da, de bună samă merge, să-i țină numai loc lui și la 2 însoțitori ai săi.

Ne întrebăm plini de mirare, că oare cum să potrivește ținuta „bărbătească“ a acestui episcop, care prin hotărîrea consistorului metropolitan, la care a luat și el parte, a protestat și el contra poruncii lui Apponyi de a învăța „Metiancul“ (mi-atyánk-ul), — cum să potrivește, zic, cu aceea că aici merge să benchetuiască, să ciocnească păhar cu acel călcător de legi?

Și nu era oare mai potrivit, ca el, capul bisericii în care lovește guvernul koșuthist, — să răspundă că sufletul său e cernit de jale și stă să se reverse de durere, durere pe care i-o pricinuesc lui și credincioșilor săi, tocmai ministrii koșuthiști, și așa nu poate lua parte la sărbări de veselie?!

Ba da, putea. Și nici nu va mai avea în curînd mai bun privilegiu ca acesta, de a da un astfel de răspuns apăsător, demn, care l'ar fi făcut stimat chiar și în ochii acestor șoviniști teribili. Dar' pentru așa ceva îi trebuie suflet mare, nu un suflet amărit, împănăt cel mult cu podoabele astuției care coase cu ață albă petecele negre cu care vrea să-și copere goli-ciunea!...

E același vladic lipsit de orice demnitate, care a stat haptac naintea unui solgăbirău al doilea, cînd a ieșit mai anii trecuți la o sfințire de biserică, și l'a salutată pe acela *ungurește*, deși și vice-solgăbirăul era — român!...

E același vladic de calibrul, care nu simte că a ajuns mai mult decît a vrednic în viața lui, și vinează după o mai mare înălțare. El visează, bietul, să ajungă și mitropolit al tuturor românilor din Ardeal și Ungaria, și pașii lui aceștia scrințiți, nu-s decît insinuări ne-

trebnice, lingușiri scîrboase, lașe, în fața ministrilor, pentru a să pune bine cu ei, ca, vezi dta, la ziua de apoi să-i aducă camete — în mitră!

Dar, destul. Că de vom lăsa curs liber ferberii din sufletul nostru pentru această repetată nesocotință a acestui slab archiereu, ar trebui să-i spunem adevăruri și mai verzi!

— Dar și așa sunt prea grele vorbele ce le aruncați în fața unui archiereu!, — par'că auzim pe cineva zicîndu-ne.

— Aud? Sunt prea grele? Dar cu cîte măji apasă pe sufletele tuturor Românilor hotărîrea neromânească a acestui vladic, care chiar acum își află plăcerea a benchetui cu Kossuth și cu Apponyi?

Și cit credeți dvoastre că ia pasul lui acesta din greutatea de care ar avea lipsă pasul ce l'a făcut corpul arhiereu român, contra volniciei lui Apponyi? Jumătate! Că ministrul vede că are de lucru cu oameni cu două fețe, cari pentru noi grăesc pe placul nostru, își arată un obraz, iar spre ei întorc cealaltă față și scot limba altfel!...

Iată pentru ce nici nu avem cuvinte destule să osîndim purtarea aceasta nedeamnă, vînzătoare, a unui vladic ca cel dela Arad!

Dare de seamă a deputatului Dr. Iuliu-Maniu.

Dumineca trecută deputatul Vințului *Dr. Iuliu Maniu* și-a ținut darea de seamă alegătorilor săi.

Dimineața dl Dr. Maniu a sosit cu trenul dinspre Blaj și a fost întîmpinat la gară de un cor de flăcăi români însuflețiți din Vinț. Dl Dr. Maniu era însoțit de deputatul *Dr. A. Vlad* și de o ceată număroasă de cărturari din Blaj. Un cortaj frumos de flăcăi, fete și țărani, cu un banderiu de călăreți în frunte, a condus pe iubitul deputat al cercului în comună. Aici, la sosire, deputatul a fost salutată cu căldură pe preotul local.

În largul loc din parc s'a ținut adunarea la care au luat parte vre-o 1500 de oameni. Erau de față și jandarmii, cu fibirăul în frunte.

În cuvîntarea sa dl Dr. Maniu a spus cam următoarele:

Mulțumește întăi alegătorilor pentru încrederea lor neclintită; arată apoi că felul de asuprire a Românilor nu s'a schimbat nici în anul care a trecut, dela cea din urmă a sa dare de seamă. Acest fel de asuprire ajunge culmea în planul de lege alui Andrassy, plan așa de potrivnic românilor, apoi în politica de colonizări a ministrului

Darányi și în porunca nelegiută a contelui Apponyi. Orice româm și orice om cu simț pentru popor, trebuie să combată cu cea din urmă înverșunare această politică de asuprire a guvernului și va trebui să ajute la alungarea unor ministrii, cari să țin ca scaul de foltilele lor ministeriale!

Partidele dela putere l-au atacat cu tărie pentru cuvîntarea sa de astă iarnă asupra cererilor militare unguerești. Totuși ținuta sa a fost numai urmarea firească a programului și năzuințelor partidului nostru.

Românii nu pot privi cu nepăsare destrămarea acestei împărății a cărei ființă e o chezeșie și pentru viața noastră și a României. E datoria noastră de a susținea monarhia, care apără binele tuturor neamurilor dintr'însa.

Românii nu se pot lăpăda de ființa lor națională și vor resginge orice atacuri asupra naționalității lor. A vorbit cu multă asprime de porunca ministrului Apponyi. Bisericile noastre vor trebui să respingă cu cea mai mare hotărîre, apărîndu-și caracterul lor național! A adus laude arhierilor cari ținînd împreună apără interesele bisericii!

Cuvîntarea a fost primită cu mare însuflețire.

Au mai vorbit deputatul *Dr. Vlad*, și alți oratori aclamați de popor.

Adunarea a votat încredere deputatului și o hotărîre, cerînd cu tărie *votul universal*, egal și secret, protestînd împotriva poruncii lui Apponyi, și luînd cu bucurie la cunoștință ținerea împreună a arhierilor!

După adunare a avut loc un banchet la restaurantul de lîngă parc, la care au luat parte multă lume, și a domnit mare însuflețire stîrnită de cuvîntările deputaților și toasturile ce li-s'au adresat.

(Trib.)

Alt măr de ceartă!

Pentru-ca teologii români să nu fie duși la serviciu militar, — episcopii români le dau atestate că-s în slujba bisericii.

Atestatele să dau, firește, în limba officioasă a bisericii, în cea română.

Acum mai mulți solgăbirăi șoviniști au început a respinge rugărilor teologilor sub cuvînt că nu le pot primi cu Certificate românești!

De aci nouă ceartă între deregătorii unguerești și Metropolia de Blaj, care spune întemeiată pe lege, că deregătorii comunale și a comitatelor, *trebuie* să primească scrisori românești!

Dragii noștri Sași!

— Avut'au Sașii din Orăștie macar umbră de dreptate cînd au răpit Românilor postul de senator orășenesc? —

Viitorul celor trei neamuri conlocuitoare în Orăștie.

Asupra alegerii de senator la Orăștie, primim următoarele:

I.

Așadar ne fu dat să vedem și acest pas plin de egoism ordinar, de necredință și de ură ascunsă din partea clubului săsesc din Orăștie, îndreptat contra drepturilor Românilor, drepturi date și întărite prin cuvîntul lor de onoare, de înșiși Sașii, ca și de Ungurii din loc. Că nefiind în de sine destul de tari în acest oraș nici Ungurii, nici Sașii, nici Români, s'au înțeles între sine, foarte cuminte, nainte cu zeci de ani, că posturile dela oraș să le împartă pe cît pot după dreptate. Sașilor li-s'a lăsat rolul conducător, un fel de „primus inter pares“, ca avînd vechi merite în trecutul acestui oraș. De aceea, postul cel mai de frunte: Primarul orașului, să fie un Sas, iar cei doi senatori, ca s'fetică cei mai apropiați, să fie un Român și un Ungur. Și așa mai departe: Posturi cam pe-o formă de grele, să fie împărțite între toate 3 națiunile. Și cînd un loc ajunge gol, națiunea de care s'a ținut slujbașul mort sau depărtat, să se îngrijească de altul în loc. Celelalte 2 națiuni n'au să-și pună candidat la acel post, și chiar dacă ar candida de capul său un om al lor, ele trebuie să voteze pe candidatul națiunii care are drept la acel loc. Așa până jos, toate slujbele și slujbulețele. Și pe temeiul acestei înțelegeri a și domnit pace între naționalități multă vreme. Membri aleși în reprezentanță încă intră în părți egale, iar peste cei aleși, viriliștii, după dare. Așa au Sașii în reprezentanță 26 membri, Ungurii 23 și Români 19, după-cum adecă Sașii au mai mulți viriliști, iar Români mai puțini.

Din 6 în 6 ani trimișii celor 3 națiuni să intrunesc și renoesc „pactul“ (învoiala) veche. Un contract de bunăvoie, legat numai pe cînstea cluburilor, ca să-l țină. Și totdeauna l'au scris și Sașii și Ungurii.

De o vreme încoace însă, Români au băgat cu durere de samă, că la alegeri, deși ei respectează candidările acelor cluburi și nu sădă cît e candidatul lor, de mare ungur ori de mare sas, ci votează el negreșit, — asupra candidaților din partea românească să mesce cînd unii cînd alții și nu aleg pe cei puși de sfatul românilor în clubul lor, ci pe alte persoane, tot Români, dar ne-poftiți de club. Ungurii, politici isteți și statornici, tot să ajute la alegeri dintre conștinții români pe cei mai puțin Români, pe cei mai în doi peri, pe cei mai ușor de condus după pla-

cul lor. Și Sașii, avînd ceva înțeles ascuns, în loc să țină cumpăna dreptății, după rolul ce li-s'a recunoscut de primus inter pares, deși primesc cu vorbă dulce cererile Românilor, totuși cînd e la adecă, fac să peardă Români și să cîștige Ungurii, — c'apoi și aceia să le fie de proptele la unele trîbșoare... Români s'au mai supărat și au uitat și iertat iară, cînd n'au izbutit în acest fel la cîte-un post mai mic (ca de executor, sau c'li-s'au făcut schimbări în lista de membri în reprezentanță), dar au fost dureros atinși cînd li-s'a pus în postul însemnat de protonotar orășenesc un om ce n'a voit să ție samă de clubul românesc, și de înțelesul din oraș, și care de fapt nu reprezintă deloc interesele românești la oraș, nu le apăra, nu le ocrotește. Și a ajuns acolo prin volnicia clubului săsesc, care n'a ținut samă de propunerea celui românesc, deși n'are zău nici el nici un mulțam dela alesul său de atunci. Singuri Ungurii să bucură de el și de ținuta lui cu ei cochetătoare.

Afară de postul de protonotar, Români mai aveau la oraș post însemnat pe acest de senator. Asupra acestuia nici prin gînd nu li-a trecut, că oare-care club să se arunce să li-l răpească.

Totuși a fost așa. Ungurii și-au urmat politica veche. Au zis: Noi fiind post românesc, pe un Român vom vota, dar pe acela care e mai aproape de pielea noastră!... fie că-l candidează clubul românesc, fie că nu. Și au găsit pe dl Dr. Neumann, tiner care după religie ar fi Român. (gr.-cat.) dar nu dă nici un sâmn de viață românească, nu s'a adresat clubului românesc cu nici o cerere de a fi socotit de membru al lui, de a-l candida dară ca pe al său, ci prin creșterea și legăturile sale e de fapt Ungur și nu Român. Clubul românesc n'a putut candida pe un om ce nu vrea să știe de acest club, ci să razimă numai pe clubul unguresc, — care de data asta și-a greșit calculul. Dacă Dr. Neumann, să adresa clubului român, acesta îl candida negreșit, cum a candidat pe toți ceilalți Români ce au concurat, — și atunci la a doua votare n'avea cuvînt a să țină departe de el, ci îl spriginea, dacă cu înțiuul său candidat n'a reușit.

Ungurii dar, la adevărul vorbind, n'au călcat așa de necinstit pactul, întrucît candidat ungur neaș n'au pus, ci au ales pe un „român“ după religie (și ungur după cugețare) și așa forma, aparența, au păstrat'o.

Nu așa concetățenii Sași! Ei, cari ne-au făcut să n'avem nici la postul de protonotar omul nostru, — acum au dat asalt cu puterea asupra postului românesc, și au candidat de-adreptul pe un Sas! Ziceau că în pact e admis principiul de înaintare a funcționarilor vechi. La un post mai mare poate înainta un slujbaș orășenesc mai vechiu, dacă e vrednic, și atunci cînd postul nu e al națiunii slujbașului mai de jos, — dar atunci postul rămas gol să dă celei ce a pierdut prin „înaintare“ pe cel mai din sus. Aceea însă să fac bunii noștri concetățeni a nu ști, că în pact e zis și aceea, că astfel de avanzări să pot face numai dacă toate trei cluburile să învoesc cu asta (cînd adecă vrednicia funcționarului mai de jos, e așa de vădită, că toți doresc înaintarea lui!). Ceea-ce în cazul de față n'a fost deloc!

Așa s'au dus partidele fiecare cu puterile sale în luptă de alegere. Români fiind de toți 19 în reprezentanță și 2 lipsind din oraș, au dat 17 voturi, din care 16 pentru candidatul în prima linie I. Jantea, și 1 vot pentru alt candidat român. Ungurii au dat 22 voturi candidatului lor Dr. Neumann, și 1 vot pentru un candidat român, iar Sașii toate pentru candidatul lor Ernst Müller. La alegerea de nou între cei doi candidați cu voturi mai multe, Români puteau scoate ușor pe Dr. Neumann, care e macar după pomenire Român, — dar fiindcă el n'a vrut să știe de clubul românesc, n'au vrut acum nici Români să se facă purtători de frac nici Sașilor nici Ungurilor, ci s'au retras, lăsîndu-i să se bată între sine.

Așa au biruit Sașii.

Biruința lor însă este o răpire obraznică a unui post pe care ei înșiși prin cuvîntul scris și subscris de fruntașii lor în numele lor al tuturor, l'au asigurat Românilor!

Scirbiți de acest fapt de o lăcomie animalică, Români s'au intrunit a doua zi și au hotărît, că abzie, lapadă dela ei pactul, ca pe un contract pe care cei-ce l'au subscris, dar mai ales Sașii, l'au necinstit ei înșiși, călcînd în tină sfințenia cuvîntului dat și întărit de iscălitura lor! Despre această hotărîre să va redacta o adresă către clubul săsesc, în care acesta va fi făcut răspunzător în înția linie pentru răsturnarea bunei înțelegeri dintre locuitorii acestui oraș! Că ei, care ar fi chemați a țină în mână cumpăna dreptății, după rolul ce li-s'a recunoscut de primus inter pares, s'au dovedit și la alegerea de protonotar, și la cea de acum, și cînd cu facerea tăblițelor dela casa orașului, nevrednici de acest rol nobil. Din ei grăește pizma, egoismul, și — încă ceva! Și ei par'că mai curînd vor să facă din

casa orașului azil de binefacere pentru ocrotiții primarului și a unor „matadori“ sași, decît aceea ce trebuie să fie: locaș al dreptății pentru toți cetățenii.

De azi încolo Români vor avea mână liberă, și ne-mai avînd ei ce perde (că mai au ori nu un post de-a treia mână, nu numără! De-l Sașii și pe acela la oare-care lipsit al lor!), — și ei, abătîndu-să dela politica mare a țării, care ne ține așa războiți cu concetățenii Maghiari, — aici nu pot urma altă politică decît aceea, de a mulțumi Sașilor cu aceeași măsură, cu care ei ni-au închinat.

Ei ne-au făcut să ne perdem tot ce am avut mai prețios la acest oraș, — să le răsplătim la fel: Ne e egal că Sași ori Unguri au posturile în viitor, iar fiindcă între doi răi, Ungurii n'au fost așa rapaci față de noi, să le răsplătim asta lăsîndu-le puțința a-și cîștiga ei ori-care post pe care și-l'ar dori! Știm bine cît ar dori să aibă postul de primar al orașului, pe care nu l'au putut avea nici odată, pentru-că noi ne-am ținut cu cînstea de legăturile din pact și l'am dat totdeauna Sașilor, — de azi încolo numai dacă Ungurilor nu le va trebui, nu vor avea primarul lor în fruntea orașului! De spriginul Românilor pot fi siguri! Asemenea și alte posturi cardinale.

Deci viitorul naționalităților în Orăștie să zugrăvește de azi încolo așa: Români vor sta departe de a mai pretinde slujbe la oraș. Lupta pentru pîne să va da numai între Unguri și Sași. Români vor sprigin pe Unguri, căci ori-ce-am spune, dar ca soți de pact, nu l'au călcat în picioare față de noi așa de temerar ca Sașii, și peste tot, dacă Sașii își știau țină rolul de purtători ai cumpenei drepte, nici lor, nici nouă nu ni-să întimpla nici o injurie.

Sașii? Ei vor mai putea păstra cîteva posturi la oraș, cîteva codruri de pîne pentru cîteva fi ai lor, dar numai plătînd Ungurilor colosal tribut sufletesc: tirîndu-să nainte acelor, cerșindu-le mila, sărutîndu-le așazicînd minile, ca să nu-i deie afară de colo și de colo! Și Ungurii, la felurite întrevineri a unor cerșitor politici sași mai înalți, le pot lăsa, le vor și lăsa unele altele din posturi, dar numai pentru ca cu atît mai tare să și-i ție plecați, umiliți, înaintea lor!

„Români? O, de viitorul nostru n'avem teamă! Că vom avea ori nu vom avea un slujbaș doi la oraș, noi tot așa ne vom întări și vom spori întru toate, căci este viața întru noi! Sporul nostru e vădit și nimeni nu-l poate opri prin mici nedreptăți! De aci încolo vom împărți noi dreptatea între ungurii și Sașii din loc, în jurul slujbelor dela oraș!

Și concetățenii noștri Sași să nu uite, că prin ținuta lor cea mai nouă urmează o jalnică politică de sinucidere, — iar noi Români, prin ținuta ce vom avea în viitor, apoi prin nițel boicott contra lor, cîtă vreme ei trăsesc în mijlocul Românilor, și mai ales din banii Românilor, — noi... le vom da mână de ajutor întru aceasta! Dacă și-o doresc. Și dacă nu doresc să trăiască cinstiți și prețuiți de noi concetățenii lor, în rolul onorific ce li-s'a încredințase!

Nistor.

Glas de Român năcăjit!

In tot răul și binele său. Și numai omul cu totul bătut la cap ori putred la suflet, nu poate învăța nimic bun și din cel mai mare rău ce a dat peste el. Cu atît mai ales învață un popor, din năcazurile ce-l colpeșesc.

Numai scîrboasa companie a renegaților celor cu suflete intoarse de tot pe dos, nu trage încheierile de lipsă, nu-și capătă mintea în cap, nici la astfel de întîmplări.

Peste bietul nostru neam dete zilele astea pacostea cu învățarea religiei în ungurește. Nu mai incupe îndoială că acesta e un mare rău. Vor avea mulți și mult de suferit pe urma lui. Dar nu e lipsit și de binele său acest rău.

Că, uite, de un an doi de zile, prea prinsese stăpînire pe multe suflete îndoelnice credința, propovedania prorocilor minci-noși Burdea-Ionescu-Moldovan-Șeghescu și soții, că politici unguri nu vor *nici un rău* Românilor și *limbei* lor, și numai neștiimpărul ațîțătorilor români gureși, tulbură calda pretenie ce ar putea fi între Unguri și Români. Incepuse a crește înspăimîntător numărul celor ce erau aplicați a crede, că poate să fie chiar așa cum scriu și grăesc Burdiștii aceștia... Românul de și-ar pleca un pic capul, ar ajunge oblu copilul lui Dzeu! Glasul nostru și al altora de un suflet cu noi, striga acuși în zădar, că: Români, nu le credeți! Românilor fiți cuminte și temeți-vă de daruri venite dela contrari, că acelora numai coaja le e scilpicioasă, amăgitoare, dar miezul le e otravă, dinamită! Ci aproape nu ne mai credeau oamenii. Și mulți ziceau: Haid, să mai cercăm și așa, cu buna!...

Dacă faurii politici din Pesta erau măestri, artiști politici, nu simpli potcoveri!, ei trebuiau să folosească pe cei așa grăitori, ca dovadă viuă în folosul lor, să-i tracteze așa de bine, ca mulțimea găgăuță să vadă în ei niște proroci a unor vremi mai ușoare, care, uite, să și intrupează!... Ca așa pe rînd tot mai mulți să creadă întru ei...

Dar lacomia lor nesăbuită i-a făcut pe acești politici să se arunce cu gura tot mai cascătă asupra drepturilor popoarelor nemaghiare din țară! Chiar faptul că erau spriginiți și de o haită de renegați, îi făcea mai încrezuți! Ajunseră să ne lovească de moarte școlile. Și văzînd că Românii, deși zbiară de durere sufletească, nu avură

putere a le respinge atacul, fiindcă să cereau jertfe peste puterile lor, — veniră să dea repede întîia lovitură grea din bardă și bisericii, virînd aceeași limbă ungurească și în ea.

Acest pas de zmintit al ministrului Apponyi, avu darul a deschide chiar și ochii multora din aceia, cari credeau încă, cit de cit, în înțelepciunea „moderaților“ (burdiști și gergelyști de tot felul!), și să mișcară până și prea blinzii și pacinicii arhieriei și sfetnicii lor, ca atît din sfatul dela Sibiu, cit și dela Blaj, să strige cu tărie:

— Destul cu plecarea capului înaintea volniciei: Ridicavom grumazul nostru și deschidevom peptul nostru și-l vom face zid apărător limbii și legii noastre!

Și multe inimi s'au deschis, și multe glasuri bărbătești am auzit răsunînd ca trimbiți de alarmă, ce chiamă la apărare pe tot poporul de rînd, ca și pe tot căputașul român! Am ajuns să auzim rostindu-să *contra* guvernului, pe mulți oameni cari până ieri erau ținuți de oameni „moderați“ un, fel de cap-plecat, și pe cari îndeosebi Burdea-Șegescu și compania, îi arăta poporului ca fiind de aceeași păreri cu ei, făcînd aceeași politică cu ei!

Mai nou aduce o foaie maghiară din Oradea-mare convorbirea pe care un redactor al său a avut-o cu un canonic gr-catolic din Orade, Dr. Stan, om ținut de ei ca bărbat „moderat“, care adecă nu e dintre cei cu „gură-mare“, ci cu care te poți înțelege. Totuși și dl Dr Stan, ca și dl Dr Bunea dela Blaj și alți bărbați puși la locuri înalte și cu răspundere în biserica lor, — au fost scoși din moderarea lor prin păcătoasa porunceală alui Apponyi, și ei îi spun verde în față și cu glas înalt, să se audă peste toată țara, la tot poporul, că aceea ce ministrul a cutezat să ceară Românilor e un lucru cu neputință de implimit! Și nu să va îndeplini! Iată ce a spus dl Dr. Stan redactorului ungar care i-a cerut părerea:

„Consfătuirea episcopilor români a desbatut 3 zile de-arîndul nenorocita poruncă a ministrului. Și hotărîrile s'au luat în cea mai deplină înțelegere. Căci s'a dovedit, că porunca lui Apponyi e în *contra* legilor, și nu să poate întemeia pe nici o lege! Pe cînd dreptul bisericii e chezeșuit prin legea dela 1868.

„Că în ce limbă să vorbim cu statul, la asta mai poate avea amestec ministrul, dar că în ce limbă să vorbim cu Dumnezeu, asta e treaba noastră

și a nimănui altuia! Învațarea religiei, ca și mărturisirea ei, este lucrul cel mai dinlăuntru al unui fiecăruia.

„Dar porunca asta are și po-veste mai veche. In 1906 ministrul avea de gînd să dea o poruncă ca asta. Episcopii români i-au înaintat un răspuns (memorand) prin metropolitul, arătînd nelegiuirea scopurilor lui. Ministrul însă nici până azi n'a invrednicit de răspuns memorandul episcopilor. Este firesc dar, că episcopii acum au zis, că până ministrul nu dă răspuns memorandului dela 1906, ei, din capul locului *nu iau la cunoștință* scrisoarea asta nelegiuită a lui!

„Ministrul amenință cu tragerea congruei. O amenințare cu mîna goală. Ministrul n'are nici un drept să iee congrua! Congrua nu e plată pentru catechizare, (pentru care e acum cearta), ci ea e o despăgubire dată preoților pentru venitele pierdute de ei în urma legii despre căsătoria civilă! Afară de asta, ar fi culmea nedreptății să iai congrua dela clerul întreg, ca răzbunare față de o mîna de catecheți. Cum să pedepsești o mulțime de preoți cari n'au nici în clin nici în mîneac cu catechizarea?! *Congrua nu e dar (cinste)*, ci e o despăgubire obligatorie pentru trecut! Și mai e, mai presus de toate, și o înapoiare în parte din banii cu care ajută în măsură deopotrivă și cetățenii români în vistieria statului!

„O nedreptate ca și aceasta n'am așteptat vre-odată în un stat din Europa. In Perzia, cu stăpînire de satrapi (tirani volnici) mai merge, dar nu în un „stat de drept!“

„Porunca lui Apponyi e o arzătoare încălcare a legilor! Și noi protestăm bărbătește, ca guvernul să folosească și sfințeniile bisericeii române spre scopuri de cortășire! Dacă are scopuri politice, își poate găsi atîtea mijloace de a și-le intrupa. Dar nu vom îngădui *nici-odată*, să batjocorească în chipul acesta sfințenia bisericeii!“

Iacă un glas de Român năcăjit! Cînd și acești sfetnici episcopopești, cari își pun multă pază gurii lor, sunt siliți să izbucnească atît de aspru contra guvernului, — e semn că cuțitul a atins osul, că nu să mai poate suferi! E sîmncă e o minciună ticăloasă vorbă „moderaților“ Burdea-Șeghescu-Gergely-Ionescu și alți paraziți naționali, cari spun că urmîndu-i Românii pe ei în temenele și plecaciuni înaintea guvernului, apoi drepturile poporului ar fi mai cruțate, și că Românii ar putea trăi „mai bine!“

Din potrivă! Noi vedem că tirăclile lor scîrboase, dau cu-

ragiu, ministrilor din Pesta! Aceștia își zic: „Acu-i de noi! Hai pe ei! Că avem și între ei ajutoare!“

Și iaca ne săriră în gît mai drăcește ca ori-cînd decînd trăesc Români și Unguri împreună!

Și iarăși: Dacă arhierii nostri și oamenii din jurul lor, despre cari banda burdistă spunea că sunt cu ei, — n'ar fi pășit acum cu atîta hotărîre pentru apărarea dreptului limbei poporului în biserică, — apoi de ciuda burdiștilor puteam auzi ca mine „metiancu“ (mi atyánk-ul, tatăl-nostru ungurește) și în bisericile noastre!

Asta însă nu va fi! Și dacă nu va fi, e că adevărați, Români, și cei mai iuți și dirji, ca și cei mai așezați la vorbă, uniți și neuniți, s'au ridicat alături, ca frați drepti ce-si văd atacat același bun de obște, și și-l apără cu cinste! Și vai de acel soiu de Români, cari urmează pe Burdea pe Moldovan Gergely și Șegheștii nostri, cari acum să arată ce specie ordinară de Români sunt, că precum au dat banii românești dela Caransebeș pentru gimnaziul maghiar în care limba română e numai suferită ca o cenușotcă, așa ar primi acum și aceea, ca guvernul să-și vîre ghiara cea cu unghii roșii și în învățatura sfintei noastre credințe!

Mână foarte nenorocoasă.

Vorbînd despre focul ce s'a aprins în jurul poruncelii lui Apponyi în treaba învățării religiei, și de împotrivirea bărbătească ce i-să face, — ziarele „Az Ujság“ din Pesta, „Nagy-Várad Napló“ din Oradea mare, și altele, spun verde, că: „...mână foarte nenorocoasă a avut ministrul cînd s'a atins de această treabă atît de însemnată a Ungariei!“

Scopul gimnazului ref. ung. din Orăștie.

Zice foaia ungurească „Szászváros“ din Orăștie într'un cîas de sinceră gîndire, următoarele:

„In sfîrșit e mai natural și mai corect, ca școala ungurească să dea pîne fiilor de ungar. Școlile ungurești alt scop mai că nu pot avea.“

Dacă scopul gimnazului din Orăștie e acela pe care îl spune foaia „Szászváros“ în numărul său din săptămîna trecută, atunci nu e, ci logica spune, că direcțiunea gimnazului unguresc din Orăștie, în cererea sa de a să preda religia românească în limba ungurească, vede un mijloc bine nimerit de a înlătura pe Români dela gimnaziu! Să vede, că și unii

Unguri reformați sunt de principiul, că scopul sfințește mijloacele.

Dar eu gândesc, că printre celelalte scopuri culturale, un scop de căpetenie, deși pus mai sub val, al școlilor ungurești, prin urmare și al gimnaziului din Orăștie este: contopirea Românilor în Unguri!

De nu ar avea școlile ungurești și scopul acesta tăinuit, sigur că în acel caz i-s'ar spune din partea ungurească capului școlilor sau ministrului de instrucțiune al țării, că propunerea religiei românești în ungurești, nu dă fiilor de român putere de a învăța mai bine decum le este dat a învăța.

Imi iau voie a spune onoratei Direcțiuni a gimnaziului din Orăștie, că nu nerecitarea rugăciunilor românești „Sfinte Dumnezeule“ „Prea sfântă Treime“, „T. t. t. nostru“ etc. etc. în limba ungurească și nu necitarea lui „Doamne strigat-am“, „Impărate ceresc“, „Nașterea Ta Christoase“, „Adâncul mării roșie“, „Cu duhurile dreptilor“ ușurează maghiarilor cu învățatură de gimnaziu cîștigarea pâinei, ci li-o ușurează lipsirea Românilor de dreptul de alegător ce li-să cuvine, și li-o ușurează sistemul măestrit și păcătos de guvernare!

Nici claselor sociale mijlocii și de jos maghiare nu le stă în cale întru cîștigarea pâinei, rugăciunile românești, precum aceluiași clase sociale românești nu le-ar folosi recitarea aceluiași rugăciuni în ungurește! Cei ce ar gândi și ar îngădui, că le-ar folosi, ar trebui să îngăduie și bazaconia, că copilul român, merit de părinții lui pentru plugărit, sau un învățăcel român la măestru păpușar, rotar sau boltaș, ar putea înlocui rîvna și sîrguința și destoinicia și priceperea ce să cere la purtarea cu dobîndă a meșteșugului său, cu aceea, că ar recita rugăciunile românești în limba ungurească!

Scopul de căpetenie al gimnaziilor și peste tot al școlilor ungurești de prin ținuturile locuite de nemaghiari, nu ar trebui să fie acela pe care îl mărturisește sincer și pe față foaia dlui Francisc Șimon directorul gimnaziului din Orăștie, ci ar fi sau ar trebui să fie acela de a da părinților nemaghiari săraci, dară cu copii buni de a învăța, puțința de a-și înzestra copiii cu cunoștințele trebuincioase în viața practică!

Dacă gimnaziul unguresc din Orăștie are scopul de căpetenie pe care-l mărturisește foaia „Szászváros“, dacă nu mai urmărește scopul de a face din Români Unguri, văzînd că un lucru ca acela este neputîntă, — atunci locul lui este în Orăștie cea românească și în ținutul ei românesc, ci ar fi acolo în pastele Ungariei sau în inima țării noastre, unde sigur că sunt Unguri cari mîncînd și ei mai mult

prăjit decît carne și slănină, nu pot aduce pe copiii lor dornici și capabili de învățatură la depărtată Orăștie, — acolo lîngă ei însă, i-ar putea duce. Atunci nu are nici un înțeles zidirea noului gimnaziu ca un castel unguresc în Orăștie, la care să chiar lucrează acum bărbătește cu bani și de cei din sudoarea alor trei milioane de Români din Ungaria!

Părinții români din jurul Orăștiei, dacă au copii cari în gimnaziul unguresc din Orăștie, au cîștigat cunoștințele trebuincioase pentru ridicarea mai departe, între cari cunoștințe fără îndoială că e cunoștința limbei maghiare, văzînd gimnaziul din Orăștie, aflător de-a lungul drumului de țară, cu stimă, reverință și recunoștință gîndesc la el...

Cum vor gândi și ce vor vorbi în viitor Români din jurul Orăștiei, cînd vor vedea noul gimnaziu-castel unguresc din Orăștie, dela care copiii lor sunt alungați prin cerearea de a învăța religia românească în limba ungurească, care, după foaia „Szászváros“, e un mijloc bine zgomotit nu numai de a cînta Românilor calea ce duce la cîștigarea pâinei, ci și de a-i împede ca în privința întăririi culturale.

E adevărat, că „Câinii latră, caravana trece“, dară e adevărat și aceea în cazul de față, că: „Câinii lătrători cu lătrătura lor care nu are sfîrșit, neliniștesc și nefericesc caravana, care nu are puțința de a alunga câinii de lîngă sine, și a pune capăt lătrăturii câinilor“.

Manasie Iar,
preot gr.-or.

Adunare de învățatori.

În senzul § lui 23 din statute prin aceasta să convoacă *adunarea generală* a Reuniunii învățătorilor români greco-catolici din ținutul Lugoșului, la *Raffna*, pe zilele de 21 și 22 Sept. n. 1909. Vor fi 3 ședințe:

În ședința întâie — după sf. liturgie, — să vor prezenta rapoartele despre starea Reuniunii, apoi va urma cetirea disertației: „Simțul religios-moral“ de George Neamțiu, inv. în Visag, — și prînz comun.

În ședința a II-a (Marți): Prelegere practică în limba maghiară, de dl Ioan Ignățel, inv. în Chizdia; Prelegere practică din Istorie: „Sf. Stefan“ de dl P. Sormes, inv. în Nevrincea; Prelegere practică din aritmetică: „Numărul 10“ de dsoara Livia Stanciu, învățătoare în Budinți; Critica disertației și a prelegerilor practice; Conferirea premiului.

În ședința III: Raportul comisiunilor; Votarea bugetului pentru 1910; Conferirea stipendiului; Even-tuale propuneri.

NOUTĂȚI

Sărbările pentru Șaguna. Implinindu-să anul trecut 100 ani dela nașterea Metropolitului Andrei Șaguna, pe care biserica gr.-or. română din Transilvania și Ungaria cu drept cuvînt îl socotește ca pe cel mai mare fiu și părinte al ei în veacul trecut, întrucît el, prin munca sa uriașă și norocoasă, a înviat-o din morți, din morții în care o cufundase vitregiile alor 150 de ani, — congresul național bisericesc din anul trecut a hotărît, că ziua de 4/17 Octomvrie a anului de față, să fie în toată Metropolia gr.-orientală zi de sărbare închinată pomenirii marelui ei arhieru.

I. P. S. S. Metropolitul Mețianu a dat un circular cătră toate oficiile parohiale din arhidieceză, și tot așa să va fi dat de conzistoriile din Arad și Caransebeș, — prin care le îndrumă a sărba ziua numită prin slujbă sărbătorească în biserică, cu parastas pentru sufletul lui și cetînd apoi poporului vorbirea anume venită dela Metropolitul, întru acest scop. Tot atunci sărbare școlară cu tinerimea, pentru a o învăța la recunoștință față de bărbații mari ai bisericii, cari, ca și Șaguna, folosituși-au toată mintea și tot sufletul pentru înălțarea binelui de obște al poporului lor credincios.

Luni în 18 Octomvrie n. apoi vor merge din Sibiu la Rășinari toți capii și fruntașii bisericii întruniți la Sibiu, făcînd peregrinaj evlavios la mormîntul marelui arhieru și împodobindu-l mormîntul prin desvălirea și așezarea unui bust de marmoră (chipul lui din brîu în sus, cioplit în marmoră).

Foile românești vor sărba aceea dată scriînd despre el, bisericile rugînd pe Dzeu să-le mai trimită bărbați ca Șaguna...

Dl Ioan Russu Șirianu precum aflăm cu părere de rău, a părăsit cîmpul luptelor noastre naționale, retrăgîndu-să dela »Tribuna« și așezîndu-să în București, unde își va urma munca sa de ziarist la foile mari din capitala română.

Știînd ce puțini gazetari aieva harnici și bine pricepători a acestei meserii grele și mîncătoare de viață avem noi Români din această patrie, — regretăm retragerea dlui I. Russu Șirianu din șirul gazetarilor români dela noi.

Adunarea societății de teatru care are loc acum Duminecă în 19 Sept la Alba-Iulia, promite a fi și interesantă și reușită.

„Reuniunea femeilor rom. din comit. Hunedoarei“ a trimis din Atelierul seu dela Orăștie mai multe lucruri de mână din cele mai reușite și le-a expus vederii

obștei ce să va aduna. Cei-ce vor vedea aceste țesături, își vor putea face icoană despre ce să lucrează în acest Atelier vrednic de toată luarea aminte și tot spriginul!

O mare parte a obiectelor ce să vor vedea, precum costume, haine de copii, covoare, perdele și altele, sunt și de vînzare.

— Comitetul arangeator al sărbărilor face și o frumoasă surprindere lumii ce va merge la Alba-Iulia, a pregătit anume un ziar ocazional:

„Thalia română la Alba-Iulia“

ziar de 8 pagini, care chiar să pregătește în »Tipografia Nouă“ a foii »Libertatea« din Orăștie și să va afla deja la Alba-Iulia în preseara adunării, la sara de cunoștință. — Foaia să vinde cu 50 fileri în folosul fondului de teatru.

Are în frunte un articol salut: »Bine ați venit“ dl protpp Te-culescu, apoi articli și studii și rapoarte, de Dr. I. Blaga, A. P. Bănuțiu, Rub. Pațiu, Argus, — etc. Tot aci felurite îndrumări pentru adunare, pentru excursioniști, mer-sul trenurilor și altele. E o foaie interesantă, pe care credem că fiecare oaspe va grăbi să o aibă, — spriginind și prin asta venitele fondului cu prea frumoasă menire!

*

Deputați între popor. Amintim de nou, că Duminecă în 19 Sept. dl *Dr. Aurel Vlad*, deputatul cercului Orăștie, își ține darea de seamă în *Cib*, partea din dreapta Murășului a cercului dsale,

— iar în ziua de *Stă-Măria-mică*, își ține darea de samă în *Vinerea!*

— Tot Duminecă în 19 Sept. își ține darea de samă deputatul Arpașului dl *Dr. Nicolae Șerban* în fața alegătorilor săi, la Făgăraș.

*

„A vîndut tainele miliției“... Iaca și la noi un »trădător« de acest fel! Pîn'acum numai la Franzezi auzeam din vremi în vremi de cite un căpitan degradat, aruncat în temniți pentru-că a vîndut tainele armatei franceze, planuri de războiu secrete (ascunse)... Acum vom auzi în curînd și despre pertractarea unui proces de acest fel la noi în Ungaria... Și încă un Român e tras naintea judecării pentru acest »păcat“... Și bine înțeles, un gazetar român!...

Zău îți vine să te cruțești de cite feluri și titluri mai află puternicii zilei pentru a prigoni pe cite un gazetar român!

Așa vedem din »Gazeta de Dumineca« dela Șimleu, că proprietarul aceleia dl *Ioan. P. Lazar* ar fi pus sub acuză de tribunalul din Dobrișin, pentru-că în foaia sa dela 28 Martie ar fi adus unele știri despre mișcările trupele noastre, prin cari ar fi »tradat« secrete militare!

Lucrul stă așa: ministrul da se poruncă aspră, că nici o foaie să n

mai scrie nimic despre mișcările trupelor dela noi, care să gătau de mers contra Sirbilor ori erau pe drum, — ca așa Sirbii să nu poată ști ce marșuri de trupe și ce tărie și pe unde e îndreptată contra lor. Și să vede că »Gazeta de Dumin.« adusesse ceva știre despre mișcarea vre-unei compăni ori bataillon pe colo și colo, știre ce va fi cetit'o și ea prin alte foil Și-acum, după-ce vezi războiul nu să ținū haid să facă procurorii războiul macar foilor valahe...

Cununie. Dl Constantin Ghișe din Girbova, își sârbează Dum. în 19 Sept. n. cununia cu dșoara Veturia R. Pop în bis. gr.-or. din Mercurea.

Advocat nou în Hațeg. Dl Dr. Ioan Hica și-a deschis cancelaria advocațială în Hațeg.

— Dl Aurel Tincu, medic dentist în Orăștie, a făcut examenul de Doctor în științele medicale la universitatea din München.

Controlele militare cu rezerviștii din armata comună și de honvezi, în toamna asta nu să vor ținea! Așa au hotărît ministrul de războiu și cel de honvezi.

— Controla glotașilor să ține. În Orăștie e în 2 October, în Cugir în 4 Oct. etc.

Bancă românească în St.-Nicolaul-mare. Cărturarii români din St.-Nicolaul-mare (în Torontal) în frunte cu dnii Dr. Nestor Oprean, avocat, Terențiu Oprean, paroch, Dr. Ioan Demian, avocat, V. Deciu, preot, I. Popovici, preot, Corn. Deciu, inv., Dum. Bonău, inv., și mai mulți economi cărturari din loc și jur, — au scos un apel și prospect prin care chiamă pe Românii de acolo și de aiurea, să le ajute a înființa o bancă românească în acel oraș, de vreme-ce în acele părți n'au pe aproape decît bănci străine. Banca o vor numi »Renașterea« și să vo înființa cu un capital de 300.000 cor. așadar dintru început cu bun temei.

Nădăjduind că noua bancă va pune în Statutele sale, ca țintă ideală spre care să alergē: spriginierea în măsură mai simțită (nu obicnuitele și prea puținele 5%) a culturii în popor din venitele sale, d. e. prin răspîndirea de cărți de folos, literare și economice, cultivătoare în tot chipul, și întăritoare a sufletului poporului, — îi dorim bun spor și viitor cu noroc!

Potopul din Mexico. Din New-York (America) să scrie, că în ținul Mexico a fost zilele aceste un adevărat potop.

Apele crescînd în urma multelor ploii, au acoperit întreg ținutul.

S'au inecat până acum peste 10.000 de oameni. Sute de mii au rămas fără sălaşuri, plutesc în corăbii pe apă — și mulți suindu-să pe dealurile din aprppiere ca să nu-i ajungă apa. Mor pe acolo de foame, nefiind cine să le aducă de mîncare.

Fabrica de motoare din Dresda soc. pe acții, cea mai veche fabrică specială din Germania, care și până acum a dat cele mai bune motoare pentru ori-ce material de ars, — a mirat lumea prin construirea motorului universal de gaz cu 4 cilindri, care recere abia cărbuni bruni ori de piatră de 1 fier pe oră pentru-1 putere de cal. Prin constituția lor solidă și simplă, motoarele acestei fabrici din Dresdă sunt cele mai de încredere și dau puterea cea mai ieftină. Cereți informații dela reprezentatul fabricii: IGNATZ GELLER și Comp. în Budapesta Terezkörút 41.

Cea dintii școală țigănească cu limba de propunere maghiară, s'a deschis zilele aceste în comuna Pîncota (Cott. Aradului).

În această școală — școală de stat, nu să primesc decît copiii de țigan. Până să va clădi edificiul școlii, ministrul a închiriat casa românului Biriș Mitru, pentru școala țigănească. — Au vărut-o frumos, au implut-o de bănci: Ministrul a dat toate uneltele școlare gratuit.

S'au înscris până acum la această școală 46 de puradei. — Părinții copiilor sunt cei mai mulți țigani cărămidari, apoi lăutari, lingurari, trocari, ba și vre o cite-va frunțase familii cortorare s'au înscris la școala țigănească-maghiară din Pîncota.

În cele dintii zile de școală, să zice, că bietul învățător nu să putea scăpa ziulica întregă de pârîntii și neamurile elevilor.

De dimineața până seara școala era încungiurată de țigani, cari pe la fereastă, iar dacă închidea învățătoru ușa, apoi prin gaura cheii, priveau cu nesaț la odoarele lor, cum stau în bănci, cum răsfoiesc cu mînuțele lor negre ca ceauunu prin cărțile albe și ȝurate, — și le ridea inima! A treia zi s'a pomenit învățătorul că i-a perit cerneala și peana de pe masă, creta și buretele dela tablă, ba era cît pe aci să nu-'și mai găsească nici pălăria...

Multe va avea să pățiască încă sârmanul dascăl dela școala țigănească a lui Apponyi, din Pîncota.

La ieșirea dinților

Cu te speria, ci dă copilașului un pic de Emulzia-SCOTT și-i pui capăt nopților nedurmite. Ușurința cu care îi vor ieși dinții după asta, te va mira.

La cumpărarea Emulziei, luați sama să abă marca de scutire — Scott. —

Emulzia-SCOTT

conține, în o formă ușoară la mistuit, tocmai materiile de lipsă la creșterea de dinți albi, drepți și tari.

Curățenia și țaria

Emulziei-SCOTT

nu o întrece nimic.

Gustul îi e foarte plăcut.

Emulzia-SCOTT

e cea mai aleasă!

Prețul unei sticle orig. 2 K 50 fl.

== Să capătă în toate apotecele. ==

LA

Ioan I. Vulcu

comerciant, ORĂȘTIE = SZÁSZVÁROS

să află cel mai bun sistem de teascuri pentru vii sau poame, a căror chipuri să arată aci:

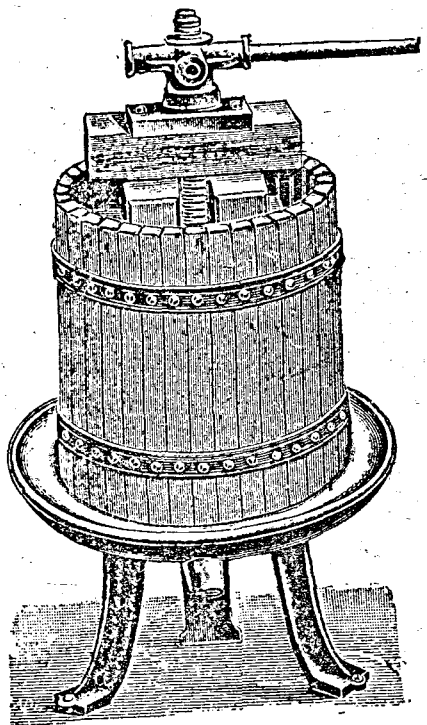

Fig. I.

Tease de struguri.

		Nr. 1.	Nr. 2.
Diametrul coșului	m/m	460	510
Înălțimea	»	550	600
Conținutul	lit.	80	120

Prețul K 76.— 90.—

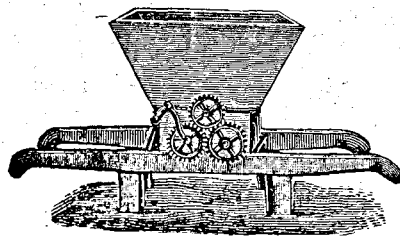

Fig. III. Strivitoare de struguri cu învîrtitor de mână, cu 50 cor. bucata.

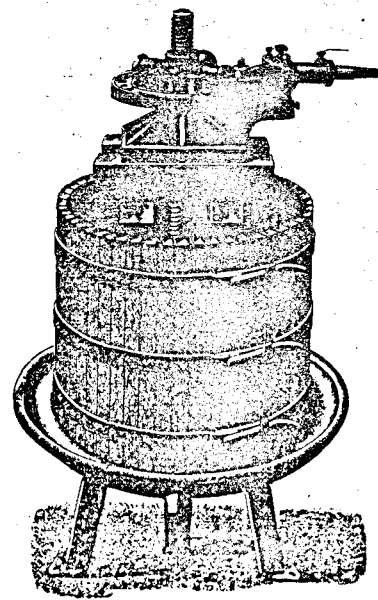

Fig. II.

		Nr. 3.	Nr. 3a.	Nr. 4.	Nr. 5.	Nr. 6.
Diametrul coșului	m/m	570	610	670	770	880
Înălțimea	»	600	650	700	800	900
Conținutul	lit.	140	160	200	310	390
Original „Mabill“ coșul 2 părți	Prețul	118.—	133.—	149.—	186.—	242.—
» 4 »		—	—	—	209.—	270.—
De tras pe roate		171.—	186.—	196.—	285.—	—

Construcție massivă și solidă, garantată!

Prețurile să înțeleg la gara Arad, unde să fabrică teascurile acestea.

Franco la gara Orăștie (Szászváros) cu 3%, mai scumpe!

Cantor!

Subscrisul cantor gr.-cat. avînd diplomă dela superioritatea noastră bisericească gr.-cat. din Blaj, — doresc să ocup postul de cantor la vre-o biserică în ori-care dieceză a noastră, avînd eu mare dragoste pentru acest post și fiind dăruit dela natură cu un ton plăcut și melodios, și avînd deplină cunoștință a tipicului bisericesc.

Doritorii să se adreseze mie de-adreptul: (465) 1-3

Teodor Șugar

cantor diplom. în Șarmașul-mare Nagy-Sármás.

Candidat de avocat.

În cancelaria subscrisului află aplicare

un candidat de avocat

cu începere dela 1 Octobrie 1909.

Candidatul poate fi și începător. (453) 3-3

Reflectanții să se adreseze de-adreptul la subscrisul:

Dr. Stefan Rozvan, adv.
în Ilia (Maros-Ilye).

De închiriat!

Local pentru un meseriaș!

Pe drumul țării vis-à-vis de biserică română, în casele subscrisului, să află de închiriat (440) 5-

local de lucrătoare

pentru măestru ferar sau măsar, sau alt profesionist, — și cuartirul de lipsă. Curte, grădină. — Să poate închiria *indată!* — Pentru informațiuni a să adresa la proprietarul

Ioan Lăzăroiu,
com. în Orăștie (Szászváros).

Pănură.

La subscrisul să află de vânzare în toată vremea tot felul de pănură: albă, fină, curată, pentru cioareci, și de laibere în culoare cafenie, închisă.

Merg și la târgurile din toate orașele comitatului Hunedoarei!

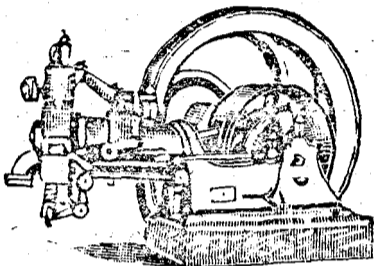
Locuința mea: în Orăștie Str. Sacului 11. (462) 1-3

Toma Bălaci
negustor de pănuri.

Fabrica de motoare din Drezda

(Dresdener Motorenfabrik A.G.)

cea mai veche și mai mare fabrică de motoare din Germania

liferază motoare și locomobile de benzin, oleu brut, gaz, petrolu și gaz sugativ, binecunoscute în cercurile de specialiști.

Noutate uimitoare!

Regenerator de gaz-sugativ Universal:

Spese de lucrare: pe oră pe o putere de cal numai cca 1 fiber.
Depozit general la: (468) 1-20

Ignatz Gellert & Comp

BUDAPEST Teréz-körut 41.
Telefon 12-91.
Garanție îndelungată! Plăți favorabile!

Cine dorește călătorie

— bună și iute —

— de plăcere

în

6 zile

la America

acela să ceară îndrumări românești dela

Falk și Comp.

Cancelarie românească

HAMBURG

Raboisen 30.

(325) 16-26

„ȘOIMUL“

instituit de credit și de economii, societ. pe acții în Murăș-Uioara

Concurs

pentru ocuparea postului de **comptabil** la nou înființatul institut de credit și de economii „ȘOIMUL“, societ. pe acții în Marosujvár, să deschide prin aceasta concurs cu termin până la 30 Septemvrie a. c.

Cei-ce voiesc a ocupa acest post, pentru care în anul prim să stabilește un salariu de cor. 2000 și tantiema statutară, au să dovedească:

a) că au absolvat vre-o școală comercială medie sau superioară;

b) că au praxă în afaceri de bancă;

c) că posed în vorbire și scriere cel puțin limba română și maghiară.

După praxă de un an, avînd purtare bună și dovedind aptitudini corespunzătoare, cel ales va putea fi numit definitiv, cînd apoi să va sistemiza din nou salariul, gradațiile și banii de cuartir.

Cererile instruate cu cele de lipsă au să fie înaintate subscrisului în Orăștie—Szászváros.

Orăștie, în 10 Septemvrie 1909.

N. Vlad,

farmacist, președintele direcțiunii inst. de credit și economii „Șoimul“ societ. pe acții, Marosujvár.

În comuna BUCIUM

(lingă Orăștie)

să află o casă potrivită pentru

un negustor ori meseriaș.

Comuna e de 100 case.

Pentru informații a să adresa la:

Ilie Săndesc
econom în Buelum,
(u. p. Szászváros)

(464) 1-1

Anunț.

În prăvălia de mărfuri mixte a subscrisului să primește

un învățacel

care să știe scrie și socoti.

Condițiuni ușoare. (449) 3-3

Ioan Nicoară, comerciant
în Pianul-de-sus (Felső-Pián,
u. p. Szász-Sebes.)

„AGRICOLA“

societ. economică pe acții în Hunedoara (Vajdahunyad)

CAPITAL 100.000 cor.

DEPUNERI 300.000 cor.

Primește spre păstrare și creștere depuneri, după cari plătește

6%

interese. Dărea după depuneri încă o plătește institutul. — Depuneri până la 2000 cor. să pot ridica ori-cînd dela cassă, fără altă înștiințare de mai înainte.

= Cumpără și vinde întregi sau parțelate *moșii*, mari și mici.

= Vinde și cumpără tot felul de *bucate!*

= Mijlocește cumpărări și vânzări de *mașini economice*, produse (rod de tot felul).

= Dă *împrumuturi* de ori-ce soi: pe cambii, obligațiuni, intabulări, zalogiri (amanete).

= Toate aceste lucrări le isprăvește repede și cinstit, culant, fie că i-să cer în persoană, fie prin postă.

= Dă *avanzuri* (împrumută înainte) pe rodul de *bucate*, pe *produse*, — iar în jurul Hunedoarei dă și *împrumuturi pe vite!*

— E întia bancă, care pe lingă împrumuturile obicinuite de bani, a început a lucra și cu *bucate*, ferind poporul de rînd de specula prea neomenoasă, și a început a da micilor economi împrumuturi în zilele de lipsă, pe roada din cîmp, și pe vite!

(463) 1-

Direcțiunea.

„Geogeană“ institut de credit și econ. societate pe acții în GEOAGIU — (Algyógy).

Primește depuneri spre fructificare:

Cu 4½%, dacă anunțul e scurt. Intr'ucit permite starea casei, aceste să replătesc și fără anunț;

Cu 5%, dacă sumele sunt cel puțin de 500 cor. și termenul de anunț 15 zile.

Cu 5½%, dacă să depun sume de 1000—2000 cor. cel puțin pe an, cu anunț statutar.

Sume mai mari, după învoeli speciale.

Depuneri de-ale corporațiilor culturale să retribuesc cu 6%.

Dărea de interese o plătește institutul.

Intereselo să capitalizează de două-ori pe an: în 30 Iunie și 31 Dec.

Depuneri și ridicări să pot face și prin postă, ori prin mandate de cec. De asemenea punem la dispoziția celor doritori cassette de economizare.

11-12 (256)

Direcțiunea.

Oriold & Indra

măestri ziditori și întreprinzători
de zidiri,

iau asupra lor ducerea în deplinire a totfelul de lucrări ce cad în bransa ziditorilor, — mai departe facerea de planuri de zidire și preliminară de spese. Stau bucurosi la dispoziția onorabilului public pentru a-și da părerea ca prețuitori și specialiști.

Cancelaria de edificări și planuri
în ORĂȘTIE, Str. Clorogari 1.
(465) 1—3

„ARDELEANA“

instituit de credit și econ., societ. pe acții în Orăștie—Szászváros.

FILIALĂ ÎN VINȚUL-DE-JOS (ALVINCZ)

Fonduri proprii K 1,800.000.

Depuneri K 3,000.000.

I. *Acoardă împrumuturi pe cambii și obligațiuni cu cavenți* (chizeși) pe sama clientelei țărănești în condițiunile cele mai ușoare.

II. *Escontează cambii comerciale* în condițiuni favorabile cu 7—7½%. La cambiile băncilor și firmelor acoardă favoruri deosebite.

III. *Acoardă împrumuturi pe efecte publice de stat și private*, deasemenea în condițiuni favorabile cu 6—7%.

IV. *Deschide Credite de Co. Corent* pe lângă acoperire corespunzătoare firmelor și clienților ale căror afaceri reclamă dese plătiri și încassări.

V. *Execută tot felul de afaceri de bancă* ca: încassări de bancă, cumpărări și vânzări de efecte, schimbări de monede, etc. etc.

VI. *Acoardă împrumuturi hipotecare simple și cu anuități* în condițiunile cele mai ușoare. Dobînda acestor împrumuturi variază după calitatea ipoteci de la 6—7%. Cu cât ipoteca e mai bună, cu atât dobînda e mai mică. Cererile pentru împrumuturile hipotecare au să fie înzestrate cu 1) extras de cărțile funduare; 2) foile de catastru; 3) libel ori atestat de dare; 4) atestat de prețuire și 5) ori-ce alte documente cu cari s'ar putea dovedi valoarea realităților de hipotecat, cum sunt de pildă: contracte de cumpărare, chirii, arinzi, etc., — și au să se trimită direcțiunii institutului.

VII. Institutul să ocupe și cu *cumpărarea, parcelarea și vânzarea de realități* (moșii, pământuri). Cererile pentru astfel de afaceri deasemenea au să se adreseze direcțiunii institutului.

VIII. Primește *depuneri spre fructificare*, după care plătește 4½—5% dobîndă curată. Pentru sume cari stau mai mult la institut plătește 5%. Darea de interese o plătește institutul. Depunerile făcute la institut, — chiar și sume mai mari, să pot ridica ori-și-cînd.

— *Depuneri mari cari să lasă la institut timp îndelungat, să primesc și dela corporațiuni morale și dela privați, pe lângă condiții deosebite, excepționale, mai bune!*

Depunerile făcute la filiala institutului în Vinț, în sume de peste 2000 de cor., să onorează cu 5½%.

Sedinte pentru acordarea de împrumuturi să tin la centrală în Orăștie Martia și Vinerea, în fiecare săptămînă. — La filială Joia în fiecare săptămînă!

Ori-ce informațiune ce să cere, să dă îndată și anume gratuit, atit la centrală, cit și la filială.

(415) 9—12

Direcțiunea.

Editor și redactor responsabil: Alexandru Iozon.

Comis

Pentru prăvălia mea mixtă, caut

un comis

care să se priceapă la toate branșele, să fie vânzător bun și cu purtare solidă.

Postul e de ocupat din 15—30 Septembrie a. c. Salariu 40—50 cor. lunar, și întreținerea, afară de spălat. Oferte a să trimită subsemnatului.

Iosif Petrovits
comerciant în H.-Dobra.

Pietri de moară din cea mai bună fabrică de acest fel »Königsberg«, să găsec în magazinul meu, și fiindcă le aduc cu vagonul întreg, le pot da cu 15% până la 20% mai ieftin ca alți vânzatori cari aduc numai cite una-două. alui Samuel Goldman în Orăștie.
Căutațiile la: Magazinul de lemne

(454) 4—10

1 calfă și 1 învățăcel

afă aplicare îndată în prăvălia mixtă a subscrisului.

E de dorit ca calfa să fie om tiner și isteț.

Condiții bune.

A să adresa la: (447) 4—4

Ioan Comloși,

comerciant în Dobra (H.-Dobra).

Josef Bumbala

în Frankstadt a/R (Mähren) ofere cu prețurile de fabrică, direct privaților cu rambursă: Pinză patentă, Covoare de pat, Șifonuri, Damast de mătăsă, Țesetură de Rumburg și alți articli de țesătorie!

Mustre și catalog, franco. — Multe scrisori de mulțumită. Lucră cu 300 războaie!
(397) 10—13

Vin bun

să afă la subscrisul producător de vinuri. Anume:

Vin vechiu, de 1907, cu 48 fil. literul
„ „ de 1908 „ „
Rizling și Rouze . cu 42 „ „
Rizling, Rouze și
Mustafer, mestecat, cu 40 „ „

Vinul să vinde dela 50 litri în sus. Vase (butoaie) să dau împrumut.

Vin-nou, din 1909, must, ca și vin stat, nou, să va afla de vânzare la subscrisul dela 10 Octobrie încolo!

Prețurile cele mai joase!

E vin din coastele Șiriei, nu de șes! Foarte fin!

Rog a fi onorat cu comande cu încredere!

Petru Benea,
 propr. de vii în Világos,
 posta și gara în loc, comit.
 Aradului. (454) 3—5

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștință Onorabilului public că în ziua de 15 Septembrie n. mi-am deschis

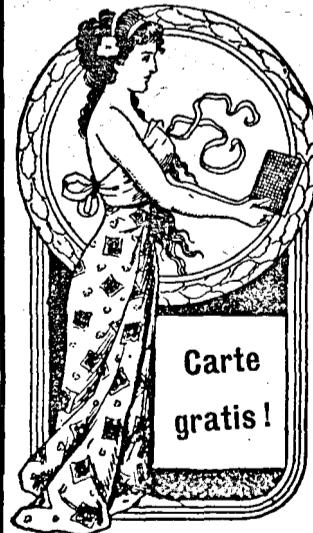
Atelierul meu de franzelărie în Orăștie, strada Lungă nr. 4.

În urma praxeii mele de 14 ani, mă aflu în acea poziție, a putea mulțami onorabilului public cu prăjituri și pâne de tot felul, gustoase, primind și pâne străină pentru copt înainte amiazi la 11 ore.

Recomandîndu-mi franzelăria mea onorabilului public și cerîndu-i binevoitorul sprijin, semnez (460) 2—3

cu toată stima

Ioan Balomiri,
franzelar, Orăștie, Str. Lungă.

HERCULES

adeacă ca un uriaș, nu poate fi tot omul. Dar dacă cineva să simte tot mereu slab și stors de puteri, îl dor toate membrele, e fără voce și fără energie, cu un cuvînt e sleit cu trupul și cu sufletul, — acela are prilegiu a cunoaște un astfel de mod de tămăduire, cu ajutorul căruia își poate recîștiga puterile slăbite trușesti și sufletești. Cartea „Despre vindecarea electrică modernă“ dă povețe asupra acestei lecuiri. Dacă nu poți merge în persoană, scrie, pomenind foaia noastră, la adresa de mai jos, și vei căpăta franco, în cuvertă, în cîinste, cartea cu îndrumările. Iar de ne poți cerceta, îți arătăm gratis felul nostru de vindecare! — Volum deosebit pentru bărbați și pentru femei.

Institutul de ord. medicală
ELECTRO-VITALIZER

BUDAPESTA, Károly körut
2., féléml. 51.

Cupon pentru carte gratis! Tao-1 și trimite!

Inst. medical „Electro-Vitalizer“
Budapest IV. Károly k. 2. féléml. 51.

Rog a-mi trimite, franco, închis, cartea despre „Cura modernă electrică“, pentru bărbați ori pentru femei.

Numele

Comuna și posta

Serisoare de recunoștință.

Tipograful Assodi Blas din St.-Andree, com. Blchiș. Stim. dle Doctor! Cu aparatul electro-vitalizer cumpărat la Dv. în 20 Oct. 1908 mi-am găsit modul de vindecare dorit. El mi-a prefăcut organismul și-ș bun de muncă și sănătos iară. 7 luni cercasem înzadă cu leacuri, îmi era tot mai rău. Nădejdea m'a îndemnat să iau aparatul galvanic al dv., și nu m'am înșelat. Fă mulțumesc și recomand acest aparat tuturor bolnavilor. (457) 2—4

„Tipografia Nouă“ în Orăștie.